

Lekce 37

Gramatická látka

Konjugace: Slovesa na *-ν(ν)υμι*

Odkaz na gramatiku

§ 303 (III), §§ 321-325

1. Řeční vojáci na cestě domů podél pobřeží Černého moře:

Τὴν ἀκτὴν¹ παραπλέοντες ἀφίκοντο εἰς Ἡράκλειαν πόλιν Ἑλληνίδα Μεγαρέων ἀποικον², οὓσαν δ' ἐν τῇ Μαρνανδυνῶν χώρᾳ. καὶ ὠρμίσαντο³ παρὰ τῇ Ἀχερουσιάδι Χερρονήσῳ, ἔνθα λέγεται ὁ Ἡρακλῆς ἐπὶ τὸν Κέρβερον κύνα καταβῆναι, ἣ νῦν τὰ σημεῖα δεικνύασι τῆς καταβάσεως⁴ τὸ βάθος⁵ πλέον ἢ ἐπὶ δύο στάδια. (Xen. An. 6, 2, 2)

2. Kreón v Sofoklově Antigoně:

Ἄναρχίας δὲ μείζον οὐκ ἔστιν κακόν.
αὕτη πόλεις ὄλλυσιν, ἥδ' ἀναστάτους
οἴκους τίθησιν⁶, ἥδε συμμάχου δορὸς⁷
τροπᾶς⁸ καταρρήγνυσι⁹. (Soph. Ant. 672 ff.)

3. Λέοντος σὺν ἀνθρώπῳ ὀδεύοντος ἐδείκνυ (ἐδείκνυεν) ὁ ἄνθρωπος τὰς γεγλυμμένας¹⁰ στήλας, ἅς οἱ ἄνθρωποι ἔγλυφον καὶ ἐποίουν¹¹ λέοντας ὑποκάτω¹² ὄντας ἀνθρώπων, καὶ ἔλεγε· «Βλέπεις, πῶς εἰσιν οἱ λέοντες;» ὁ δὲ λέων ἔφη· «Εἰ ἦδεσαν λέοντες γλύφειν, πολλοὺς ἀνθρώπους ἂν εἶδες ὑποκάτω λεόντων.» (Aesop. Corp. 264; Halm 63; Ch. 59)

4. Κυμαίου τις ἐπύθετο, ποῦ μένει Δρακοντίδης ὁ ῥήτωρ. ὁ δὲ «Μόνος εἰμί», εἶπεν, «εἰ δὲ θέλεις, τήρει¹³ τὸ ἐργαστήριον¹⁴, καὶ γὰρ ἀπελθὼν δεῖξω¹⁵ σοι.» (Philogelos 170)

5. Πολιτείαν δὲ ὁ Σόλων κατέστησε καὶ νόμους ἔθηκεν ἄλλους, τοῖς δὲ Δράκοντος θεσμοῖς¹⁶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπαύσαντο χρώμενοι πλὴν τῶν φονικῶν¹⁷. ἀναγράψαντες δὲ

¹ ἡ ἀκτὴ `pobřeží`

² ἡ ἀποικος `kolonie`

³ ὀρμίζομαι `zakotvit`

⁴ ἡ κατάβασις, -εως `sestup`

⁵ τὸ βάθος `hloubka`, zde jako akus. příslovečný prostorový: `hluboko, v hloubce, do hloubi`, srv. § 365

⁶ ἀνάστατον τίθημι `zpuštit`

⁷ σύμμαχον δόρυ `spojenecké vojsko`, doslova `spojenecké kopí`

⁸ ἡ τροπή `útěk`

⁹ τροπᾶς καταρρήγνυμι `zničit vojsko a způsobit jeho útěk, paniku`

¹⁰ γλύφω `dlatat, rýt, tesat`

¹¹ καὶ ἐποίουν zde `azobrazili`

¹² ὑποκάτω (gen.) `vespod, pod`

¹³ τηρέω `hlídat`

¹⁴ τὸ ἐργαστήριον `dílna`

¹⁵ δεῖξω sc. αὐτόν

¹⁶ ὁ θεσμός `ustanovení, zákon`

τοὺς νόμους εἰς τοὺς κύρβεις¹⁸ ἔστησαν ἐν τῇ Στοᾷ τῇ Βασιλείῳ καὶ ὤμοσαν χρήσεσθαι πάντες. οἱ δ' ἐννέα ἄρχοντες ὀμνύοντες πρὸς τῷ λίθῳ καταφάτιζον¹⁹ ἀναθήσειν ἀνδριάντα²⁰ χρυσοῦν, ἐάν τινα παραβῶσι τῶν νόμων. ὄθεν²¹ ἔτι καὶ νῦν οὕτως ὀμνύουσιν (= ὀμνύασιν). (Arist. Ath. Pol. 7, 1)

6. Xenofón hovoří ke zbytkům důstojníků řeckého námezdního vojska (srovnejte 35, 4):

Καὶ νῦν πρῶτον μὲν οἶομαι ἂν ὑμᾶς μέγα ὠφελῆσαι τὸ στράτευμα, εἰ ἐπιμεληθεῖητε, ὅπως ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ὡς τάχιστα στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀντικατασταθῶσιν²². ἄνευ γὰρ ἀρχόντων οὐδὲν ἂν οὔτε καλὸν οὔτε ἀγαθὸν γένοιτο ὡς μὲν συνελόντι εἰπεῖν οὐδαμοῦ, ἐν δὲ δὴ τοῖς πολεμικοῖς²³ παντάπασιν²⁴. ἡ μὲν γὰρ εὐταξία²⁵ σώζειν δοκεῖ, ἡ δὲ ἀταξία πολλοὺς ἤδη ἀπολώλεκεν. (Xen. An. 3, 1)

7. Ἐν τινι ταμείῳ²⁶ μέλιτος²⁷ ἐγχυθέντος²⁸ μυῖαι²⁹ προσπτάσαι³⁰ κατήσθιον, διὰ δὲ τὴν γλυκύτητα³¹ τοῦ καρποῦ οὐκ ἀφίσταντο. ἐμπαγέντων³² δὲ αὐτῶν τῶν ποδῶν, ὡς οὐκ ἠδύναντο ἀναπτῆναι³³, ἀποπνιγόμεναι³⁴ ἔφασαν: «Ἄθλιαί ἡμεῖς, αἱ διὰ βραχεῖαν ἡδονὴν ἀπολλύμεθα.» (Aesop. Corp. 82; Halm 293; Ch. 241)

8. Kterýsi řečník o trójské válce:

Δι' ἐνὸς ἀνδρὸς πλεονεξίαν τοῦ τὴν Ἑλένην ἀρπάσαντος καὶ τὰ τοῦ Μενελάου κτήματα οἱ μεγίστην τῆς Ἀσίας οἰκοῦντες πόλιν ἀπώλοντο μετὰ παίδων καὶ γυναικῶν, καὶ μίαν γυναῖκα ὑποδεξάμενοι³⁵ καὶ χρήματα ὀλίγα τηλικαύτην τιμωρίαν ἔτισαν. (Dion. Chrys. 18, 468 R)

¹⁷ φονικός `týkajícíse vraždy`

¹⁸ αἱ (οἱ) κύρβεις otáčivé trojstranné pilíře (dřevěné, bronzové, kamenné), zužující se jako pyramida, na nichž byly připevněny tabule se zákony

¹⁹ καταφάτιζω `slíbit, prohlásit`

²⁰ ὁ ἀνδριάς, -άντος `obraz`, zde `socha`

²¹ ὄθεν `a proto, z toho důvodu` (vztažné)

²² ἀντικαθίστημι (ἀντί gen.) `ustanovovat(místo někoho)`

²³ τὰ πολεμικά `válka`

²⁴ παντάπασιν doplňte οὐδέν: `vůbec nic`

²⁵ ἡ εὐταξία `pořádek, disciplína`

²⁶ τὸ ταμείον `pokoj`

²⁷ τὸ μέλι, -τος `med`

²⁸ ἐνεχύθη aor. od ἐγχοῦμαι, -εῖσθαι `vylít se`

²⁹ ἡ μυῖα `moucha`

³⁰ προσπτάς part. od aor. προσέπτην od προσπέτομαι `slétnout`

³¹ ἡ γλυκύτης, -ητος `sladkost`

³² ἐνεπάγη aor. od ἐπήγνυμαι `vězet, být přilepen`

³³ ἀναπέτομαι `vzlétnout`

³⁴ ἀποπνίγομαι `udusit se, utopit se`

³⁵ ὑποδέχομαι `přijmout`

Slovní zásoba

1. δείκνυμι, δείξω, ἔδειξα, δέδειχα, δέδειγμαι, εἰδείχθην	ukazovat	indicare
2. ἡ ἀναρχία, -ας τὸ δόρυ, δόρατος, ἰόν.-ερ. δούρατος, ἐρ. δουρός, dram. δορός ῥήγνυμι, ῥήξω, ἔρρηξα, ἔρρηχα (intr.: ἔρρωγα), ἔρρηγμαι, ἔρράγην	anarchie, bezvládí, neposlušnost dřevo, kopí roztrhat, rozbít	defectus magistratus telum frangere, rumpere
4. ποῦ	kde	ubi
5. ἡ στοά, -ᾶς ὄμνυμι, ὀμοῦμαι, ὤμοσα, ὀμώμοκα, (ὀμώμοσται), ὀμώσθην ἐννέα	sloupová síň, podloubí přísahat devět	porticus iurare novem
6. τὸ στράτευμα, -ατος ὡς συνελόντι εἰπεῖν οὐδαμοῦ	vojsko krátce, stručně řečeno nikde	exercitus ut paucis rem absolvam nullo loco
7. ὁ καρπός, -ῶς ἀφίσταμαι	plod (ovoce i obilí) vzdálit se, upustit	fructus absisto (ab) re
8. ἡ πλεονεξία, -ας τηλικούτος, -αὔτη, -οὔτο	zištnost, lakota tak velký (starý)	aviditas tautus

Cvičení

1. Vyhledejte v lekci 36, 1 a 3 veškeré tvary slovesa εἶμι a vytvořte jim gramaticky odpovídající tvary slovesa εἶμι.

2. 2. sg. slovesa δείκνυμι v kmenu prezentním znějí: δείκνυς — ἐδείκνυς — δεικνύης — δεικνύοις — δείκνυ (ipt.). Vytvořte odpovídajícím způsobem tyto tvary k následujícím slovesům a přeložte je:

• ῥήγνυμι • ὄμνυμι • ἀπόλλυμι.

3. Určete 1. sg. ind. prez. akt. těchto slovesných tvarů:

• ἔστρωσα `rozprostřel jsem' • ἐπέτασα `rozprostřel jsem' • ἔπηξα `upevnil jsem' • ἐσκέδασα `roztrousil jsem' • ἔζευξα `spojil jsem' • ἔρρωσα `posílil jsem'

5. Přeložte a objasněte významy tvarů odvozených od slovesa ἀπόλλυμι:

• Πολλοὶ τὸν πολέυευκτον (vytoužený) πλοῦτον κατακτησάμενοι διὰ τοῦτον ἀπώλοντο.
• Πολλ(ᾶ) ἀπόλωλε(ν), ἀρετῆς δὲ μέγα κλέος (τὸ κλέος `sláva') οὐποτ' ὀλεῖται. • Ὁ Πύρρος, ἐπεὶ συμβαλὼν (zde: střetnout se v boji) Ῥωμαίοις δις ἐνίκησε, πολλοὺς τῶν

φίλων καὶ τῶν ἡγεμόνων ἀπολέσας «Ἄν ἔτι μίαν», ἔφη, «μάχην Ῥωμαίους νικήσω-
μεν, ἀπολώλαμεν.» • Řecký velitel honoří ke přeběhlíkům: Τούς τε ἀνδρας αὐτούς, οἷς
ὤμνυτε, ἀπολωλέκατε καὶ τοὺς ἄλλους ἡμᾶς προδεδώκατε (προδίδωμι `zradit') σὺν τοῖς
πολεμίοις ἐφ' ἡμᾶς ἔρχεσθε.

6.

a) Přeložte a gramaticky určete tvary slovesa ἴημι:

• Οὐκ ἀνίει τὰ πνεύματα (bouře). • Μὴ παρίει τὸν καιρόν. • Τοῦτον, εἰ μὴ ἀδικεῖ,
ἄφες. • Ἄφεις τὰ φανερά μὴ δίωκε τάφανῃ. • Οὐδενὶ ἀνθρώπων ὑφείμην ἂν βέλτιον
ἐμοῦ βεβιωκέναι.

b) Přeložte a gramaticky určete tvary slovesa ἴστημι:

• Ὅπου ἂν διαστῆ πόλις, οἱ πολῖται οὐκ εἰσὶν φιλοπόλιδες. • V Mykénách: Λέοντες
ἐφεστήκασιν τῇ πύλῃ (ἡ πύλη `brána'). • Πολλοὶ τοῖς υἱοῖς παιδαγωγοὺς θεράποντας
ἐφίστασαν. • Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς ἐρωτηθεὶς, τίς προέστηκε τῆς Σπάρτης, «Οἱ νό-
μοι», ἔφη, «καὶ αἱ ἀρχαὶ κατὰ τοὺς νόμους.» • Φέρειν ἀνάγκη τὰς παρεστῶσας τύχας.

7. Ořakujte:

a) • πειράομαι • πορίζω • ἔμπειρος • ἡ ἐμπειρία • ἡ ἀπορία • ἀπορέω.

b) • ὁ νοῦς • μετανοέω • ἀνόητος • ἡ διάνοια.